

שליש⁽¹⁶⁾ כדי לאוצרה וליישנה — לא.

הרי למדנו מדברי רבי עקיבא, שכל קצירת שחת כשלא הביאה התבואה שלישי ואפילו כשקוצרה לאדם אינה קצירה, ולכך נותן הוא שתי פיארות.

ומקשינן על מה דאמרין "רבי מאיר בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה": **איני!**?

והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן שלא כדברי שמואל:

מחייב היה רבי עקיבא, אף במנמר לאוצר שהיא תבואה שהביאה שלישי; ואם כן אין דברי רבי מאיר — המחלק בין הביאה שלישי ללא הביאה שלישי — כרבי עקיבא!?

ומשינין: **סבר לה רבי מאיר כוותיה דרבי עב-א** עקיבא **בחדא בלא הביאה שלישי**, שאפילו לאדם אינה קצירה, **ופליג עליה בחדא** בהביאה שלישי, שרבי עקיבא אף בזו סובר שאינה קצירה, ונחלק עליו רבי מאיר בזה שאפילו לבהמה ועל ידי בהמה הוי קצירה.⁽¹⁾

הסובר: קצירת שחת שלא הביאה שלישי אפילו לאדם לא הוי קצירה — **בשיטת רבי עקיבא רבו, אמר[ה]**, **דאמר רבי עקיבא: אף לאדם נמי לא הויא קצירת שחת קצירה** כשלא הביאה שלישי.

דתנן במסכת פאה:

המנמר מקצת שדחו [קוצר שורות לסירוגין, קוצר אחת ומניח אחת, ושוב קוצר] **ושייר בו קלחים לחים**, כלומר, ומה שלא קצר הם קלחים לחים שלא בישלו כל צרכן.⁽¹⁵⁾

רבי עקיבא אומר: הרי זה נותן **פיאה מכל אחד ואחד** [מכל שורה ושורה] מהשורות שיקצור.

וחכמים אומרים: מאחד על הכל —

ואמר רב יהודה אמר שמואל:

לא חייב רבי עקיבא אלא במנמר לקליות, היינו שקוצר תבואה שלא הביאה שלישי לאדם לעשות ממנה קליות, **אבל במנמר לאוצר**, כלומר שקוצר תבואה שהביאה

15. **ביאר רש"י**, דלכך אמר רבי עקיבא ששייר בו קלחים לחים, משום שאם היו אלו קלחים שנתבשלו כל צרכן וראויים לקצירה, ודאי שהנימור היה נחשב כתחילת קצירה.

16. **כן פירשו תוספות ורבינו גרשום**; ואולם רש"י פירש: דמנמר לקליות היינו כשלא הביאה שלישי, ואילו מנמר לאוצר, היינו כשבישל כל צרכו, וכן פירש הר"ש במשנה דפאה שם; ולפי זה החילוק אינו בין לא הביאה שלישי להביאה שלישי וכשיטת רבי מאיר, אלא בין לא הביאה שלישי לנתבשלה כל צרכו, אבל בהביאה שלישי לא שמענו; ובהכרח צריך לומר, שאין הגמרא

מביאה מדברי רבי עקיבא אלא לענין תבואה שלא הביאה שלישי, שאפילו כשקוצרה לאדם אינה קצירה, ולא לענין החילוק שחילק רבי מאיר בין פחות משליש ליותר משליש; ובפרט, דלענין חילוק זה שפיר קיימינן דרבי מאיר בשיטת רבי יהודה אמרה, כי בתבואה שהביאה שלישי שהיא קצירה ואפילו לבהמה, זאת אכן שמענו מרבי יהודה, ורק לענין תבואה שלא הביאה שלישי שאפילו לאדם אינה קצירה זאת לא שמענו מרבי יהודה, ולזה הביאה הגמרא שרבי עקיבא סובר כן.

1. א. לפי רש"י המפרש דמנמר לאוצר היינו

מצותו לבוא מן הלח, לא מצא יביא מן היבש; מצותו לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר, ודוחה את השבת:

תנו רבנן:

כתיב: "ואם תקריב מנחת בכורים לה", ומה תלמוד לומר כאן "תקריב" והרי כבר נאמר "תקריב" בהמשך הכתוב: "אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת אלהיך":

לפי שמצות העומר להביא מן הקמה, שהרי נאמר [דברים טז ט]: "מהחל חרמש בקמה [משנקצר העומר שהוא ראשית קציר] תחל לספור שבעה שבועות", מנין, שאם לא מצא מן הקמה לקצור ממנה לשם עומר, שיביא מן העומרין שנקצרו שלא לשם העומר — (4)

תלמוד לומר "תקריב".

שנינו במשנה: קוצרין מפני הנטיעות, ומפני בית האבל, ומפני בית המדרש:

מאי טעמא קוצרים מפני בית האבל ומפני בית המדרש? (2)

משום ש"ראשית קצירכם" אמר רחמנא, שלא יהא קציר שלכם קודם לעומר, ולא קציר מצוה שהוא מותר לפני העומר.

שנינו במשנה: ולא יעשה אותן כריכות, אלא מניחן צבתים:

מאי טעמא לא יעשה אותן כריכות?

דכל כמנה דאפשר לא טרחינן [אין טורחים], שהרי אין צורך לו בעשיית הכריכות. (3)

שנינו במשנה: מצות העומר להביא מן הקמה, לא מצא מן הקמה יביא מן העמרים:

דשפיר קצירה מיקרי כשקצרו לאדם, ואפילו הכי מפסיק מדלא עדיף ממנמר לאוצר, ויש ליישב; [וראה גם בכתבים המיוחסים לגר"ז].

ב. ראה ב"שנות אליהו" בפאה שם ביאור שיטת רבי עקיבא, ולפי זה צריך תלמוד לבאר את סוגייתנו.

2. כתב רש"י: שלפי הפירוש השני שפירש במשנה, שקוצרין מפני הנטיעות משום כלאים, קאי "מאי טעמא" גם על קוצרין מפני הנטיעות.

3. ביאור טעם זה נתבאר בהערה על המשנה.

4. ראה מה שנתבאר בהערות שבמשנה בגדר דין זה, אם הוא משום "מצות קצירה" או משום "קצירה לשמה".

תבואה שבישלה כל צרכה, יש לתמוה: הרי אם תבואה שבישלה כל צרכה היא וקוצרה לאדם, הרי ודאי תחילת קצירה היא, ואיך אמר רבי עקיבא דאפילו במנמר לאוצר אינה חשובה קצירה, וכבר העיר בזה הקרן אורה [וכעין זה תמה ב"קרן אורה" על התוספות, כמבואר בהערה לעיל].

וב"טהרת הקודש" כתב: אף על גב דזה ודאי קצירה היא, צריך לומר דסבירא ליה לרבי עקיבא, כל שלא היתה התחלת קצירתו אדעתא שיקצור כל שדהו, כגון הכא ששאר הקלחים עדיין היו לחים, לכך הוי הפסק, וצריך ליתן פאה אחר כך מכל קלח וקלח —

מיהו קשה קצת לפי זה, מאי קאמר "סבר ליה כוותיה בחדא", דהיינו בלא הביאה שלישי, שאפילו לאדם לאו קצירה היא, הא מדברי רבי עקיבא אין זה מבואר כלל, דאפשר דסבירא ליה

דבר אחר, כלומר, ועוד דין אנו לומדים מיתור "תקריב": (5)

לפי שמצוה להביא מן הלח, ומשום שנאמר "כרמל תקריב", ומנין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד לומר "תקריב".

דבר אחר, כלומר, ועוד דין אחר אנו לומדים מ"תקריב":

לפי שמצותו לקצור בלילה וכמבואר לעיל סו א, מנין שאם נקצר ביום כשר, (6) ודוחה את השבת (7) — תלמוד לומר: "תקריב".

ולמדנו מתיבת "תקריב" את כל אלו:

תקריב כל שהוא, ואפילו מן העמרים.

תקריב מכל מקום, ואפילו מן הרחוק לירושלים שאינו לח, כי עד שיביאנו לירושלים יתיבש בדרך.

קודם הפסח, כשר; מכל מקום הוה אמינא דנקצר ביום שלאחריו, פסול, דבעינן "תמימות" שיהיה קציר בלילה; דמכאן ילפינן לה לעיל סו א; [ולכאורה לפי סגנון קושיית ה"שפת אמת" וכפי שנחבאה לעיל, אין מקום לישב ה"קרן אורה", דלמה ייפסל כשנקצר ביום, והרי כיון שאפילו אם נקצרה שלא בשביל העומר כלל כשירה, שוב אין מקום לחלק מתי נקצרה; ואפשר שהקפידה התורה שיהא העומר מוכן מבעוד ליל; וראה "שפת אמת" כאן שכתב אף הוא כדברי ה"קרן אורה"].

וב"שפת אמת" [בדבריו על המשנה] כתב ליישב: ד"נקצר ביום כשר", בא לומר דגם מצות קצירה קיים; וכעין זה בכתבים המיוחדים לגרי"ז [בדבריו על הברייתא]. וראה ב"שפת אמת" שם — בד"ה במשנה ובד"ה ועפ"ז — הנפקא מינה למעשה במה שקיים מצות הקצירה, ומה שהקשה בסוף דבריו על פירוש זה; וראה עוד בהערה במשנה, מה שיש לדון בכל ענין "מצות קצירה"; וראה עוד בכל זה בהערות על הסוגיא דלקמן.

7. ראה בתוספות מה שכתבו לפרש, אם הכוונה היא להקרבה שהיא דוחה את השבת או לקצירה; וביאור ענין זה תלוי בסוגיא דלקמן, וכמבואר בדבריהם.

5. תיבת "תקריב" כאן מיותרת לכאורה, שהרי מסיימת הברייתא "תלמוד לומר "תקריב".

6. א. בספרים שלפנינו איתא כאן "תלמוד לומר תקריב", והוא הושם בסוגריים, וגם ה"שיטה מקובצת" מחקו.

ב. הקשה ב"קרן אורה" כאן על המשנה והברייתא, כיון שכבר ידענו שאם לא מצא מן הקמה יביא מן העומרים, אלמא דקצירה בלילה לא מעכב, ואם כן למה צריך לומר, דנקצר ביום כשר!?

וב"שפת אמת" [בדבריו על המשנה] הקשה אף הוא: אין מובן תרתי למה לי, דהא מן העומרים פירוש גם כן שנקצר שלא לשם מצוה, ואפילו אי נקצר בלילה, כיון דשלא לשם מצוה היא, הוי כמו נקצר ביום!?! וביאור דבריו: לכאורה קושיית ה"קרן אורה" לא קשה, כי שמא אף שמן העמרים כשר, מכל מקום צריך שתיקצר התבואה בלילה, ומה ששינוי דמן העמרים כשר היינו בנקצרה בלילה; ולזה ביאר ה"שפת אמת", שבקצירה שלא נעשית בשביל העומר כלל, אין שייך שיהיה בה חילוק בין נקצרה בלילה לנקצרה ביום, [ונכמו דבנקצרה מאליה אין שייך חילוק בזה]; וממילא שמענו דקצירה ביום כשירה.

וב"קרן אורה" תירץ: אף על גב דאם נקצר

תקריב, ואפילו בשבת.⁽⁸⁾

תקריב, ואפילו בטומאה.

שינו במשנה: ואם נקצר ביום, כשר:

ומקשינן: והתנן במגילה כ ב: כל היום כשר לקריאת המגילה ולקריאת ההלל ולתקיעת שופר, ולטהרת המצורע —

כל הלילה כשר לקצירת העומר, ולהקטיר חלבים ואברים של הקרבנות שהוקרבו ביום והקטרים על המזבח ופקעו ממנו, שהוא מחזירים כל הלילה.⁽⁹⁾

זה הכלל: דבר שמצותו ביום, הרי הוא כשר כל היום; דבר שמצותו בלילה, הרי הוא כשר כל הלילה.

הרי דקתני לילה דומיא דיום, כלומר, מה שאמרה המשנה שמצותן כל הלילה, הוא דומיא למה שאמרה המשנה דמצוותן כל היום —

מה יום — בלילה לא; אף לילה — ביום נמי לא [כמו: נמי ביום לא]; הרי למדנו שקצירת העומר מצותה בלילה ולא ביום?⁽¹⁰⁾

אמר רבה: לא קשיא:

לתמוה על שהעמידה הגמרא את קושייתה על "ואם נקצר ביום כשר", ולא על הכבא הקודמת שהעומר כשר מן העמרים]:

לדעת ה"קרן אורה" עיקר החידוש הוא שאם נקצר ביום טז כשר, כיון שאין מן הקצירה ועד שבועות שבע שבועות תמימות; ולדעת השפת אמת כוונת המשנה להשמיענו שאם נקצר ביום אף קיים מצות קצירה; והעיר בקרן אורה [ראה בעמוד ב בד"ה תוס'], שלפי פירושו אין מקום לקושיית התוספות, וגם תירוצם סותר את דבריו].

ב. הקשה בשפת אמי: לפי פשוטו, ד"אם נקצר ביום כשר" היינו שהקרבן כשר, אם כן, נהי דנקצר ביום כשר לעומר, מכל מקום יש לומר דמצות קצירתו בלילה נתבטל, והוי שפיר דומיא דיום — דהיינו זריקה — דאי עביד בלילה הזריקה פסול, וכמו כן אם נקצר ביום פסול הקצירה ובטל המצוה, אבל כשר עדיין לעומר!?

ויישב על פי שיטתו: דכוונת הגמרא היא, שממשנתנו הרי מוכח שאף מצות קצירה קיים, שאם לא כן לא היה צריך התנא להשמיענו

8. ואילו "תקריב אפילו ביום" לא חזר התנא, וראה בזה ב"טהרת הקודש".

9. כן פירש רש"י כאן; והרע"ב במגילה שם פירש: מותר תמיד של בין הערביים, דכתיב בהו היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה; וראה מה שכתבו כאן האחרונים על דברי רש"י.

10. א. הקשו התוספות: הרי לענין הקטר חלבים ואברים מה שאנו מדייקים מלשון המשנה: ביום לא, אינו אלא לענין היום שלאחר הלילה, אבל היום שלפניו שהוא יום השחיטה, הרי כשר הוא להקטר חלבים, ואם כן יש לומר ד"נקצר ביום כשר" היינו קודם טז, אבל באמת אם נקצר ביום טז אינו כשר!?

ותירצו: "דלענין קצירה לא שייך לחלק בין יום שלפניו ליום שלאחריו, כדילפינן בריש פירקין קצירה וספירה בלילה".

והנה בהערה 6 נתבארו שני ביאורים בהא ד"ואם נקצר ביום כשר" מאחר שכבר ידענו כן ממה שהעומר בא בדיעבד מן העמרים; [וכן יש

הא — דשנינו במשנתנו: נקצר ביום כשר — רבי היא.

והא — דתנן במגילה: שאם נקצר ביום אינו כשר — רבי אלעזר ברכי שמעון היא; דתניא: (11)

היה עומד ומקריב מנחת העומר, ונטמאת בידו, אם יש אחרת להקריב, אומר לו "הבא אחרת תחתי". (12)

ואם לאו, שאין מנחה אחרת, אומר לו "הוי פקח ושתוק", דברי רבי.

רבי אלעזר ברכי שמעון אומר:

בין כך ובין כך שיש לו ובין שאין לו אחרת, אומר לו "הוי פקח ושתוק", ומשום שאינו יכול להקריב את המנחה האחרת שלא נקצרה בלילה כמצותה, שכל העומר שנקצר שלא כמצותו בליל טז בניסן, הרי הוא פפול, ואם כן הרי אינו יכול להביא מנחה אחרת לעומר, וממילא יקריב בטומאה וישתוק —

הרי מבואר: אין מנחת העומר כשירה אלא אם נקצרה בליל טז בניסן, אבל אם לא נקצרה בו הרי היא פסולה, וכדעתו היא דעת המשנה במגילה הפוסלת קצירת העומר ביום. (13)

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

שלא יאמרו, ובאמת הוא תמוה, דבימא ז א מבואר להדיא הטעם משום משום דטומאה דחוויה היא בציבור, [ואפילו למאן דאמר טומאה הותרה בציבור, מודה בעומר שטומאה דחוויה היא בציבור כיון שהשיריים נאכלים]; וראה שם מה שכתב בזה.

אולם ב"שיטה מקובצת" ב"צאן קדשים" וב"טהרת הקודש" הגיהו דברי רש"י, ומה שכתב קאי על מה דאמרינן "הוי פקח ושתוק", ולסיבת השתיקה נתן רש"י טעם זה.

13. לשון רש"י הוא "אם יש אחרת אפילו במחובר אומרים לו הבא אחרת תחתי, וקוצרין וטוחנין אותה ביום", וצריך ביאור: מה היה צריך לתוספת זו!?

ומשמעות דבריו לכאורה היא כמו ה"ק"ק אורה" המובא בהערה לעיל, שהרי לפי דבריו עיקר חידוש משנתנו שאם נקצר ביום כשר, היינו דוקא ביום טז בניסן; ועל זה אמרינן "הא רבי", ולזה כתב רש"י, דמה שאמר רבי הבא אחרת תחתי היינו אפילו אם אין מנחה אחרת

דנקצר ביום כשר, וכפי שנתבאר; ועל זה מקשה הגמרא, הרי מן המשנה במגילה מוכח שמצות קצירה לא קיים; ומיהו ראה שם בסוף דבריו שנשאר בצ"ע בזה.

11. כתבו התוספות במגילה כ ב: אומר רבינו תם, שאם שכח לברך [ספירת העומר] בלילה לא יברך ביום, כדמשמע האי סתמא דמתניתין, דנהי דאיכא סתמא במנחות דתני נקצר ביום כשר בדיעבד, מכל מקום סתמא דהכא עדיפא, דהא קתני לה גבי הלכתא פסיקתא דינא; ועוד כתבו שם, דיש לומר דספירה גרע מקצירה כי שנה עליו הכתוב לעכב, ראה שם.

12. ברש"י לפי הגירסא שלפנינו מבואר הטעם, כי אף על פי שהעומר דוחה את הטומאה, [כדלעיל: "תקריב ואפילו בטומאה"], מכל מקום יקריב אחרת, שלא יאמרו: מותר להקריב מנחה טמאה ואפילו של יחיד; ובמנחת חינוך [שב ט ד"ה ומדי עברין] כתב על זה: נראה מדבריו, דמאי דמביאין אחרת תחתי, הוא גזירה דרבנן

וסבר עוד רבי אלעזר ברבי שמעון כרבי ישמעאל, דאמר: קצירת העומר מצוה, כלומר, סבר כרבי ישמעאל הדורש מן הכתוב שקצירת העומר — שהיא מצוה — הרי היא דוחה את השבת; וכדתנן במסכת שביעית א ד:

רבי ישמעאל אומר: כתיב גבי שבת "בחריש ובקציר תשבות" ולמדנו: מה חריש, שאמרה תורה לשבות הימנו, היינו חריש של רשות שהרי אין לך חריש של מצוה, אף קציר שאמרה תורה לשבות הימנו היינו דוקא בקציר של רשות; יצא קציר העומר (16) שאין אתה צריך לשבות הימנו כיון שהיא מצוה. (17)

ולפי מה שסובר רבי אלעזר ברבי שמעון

רבי אלעזר ברבי שמעון הסובר, שאין מנחת העומר כשירה אלא אם נקצרה בליל טז בניסן, בשיטת רבי עקיבא רבו של אביו [רבי שמעון] (14) — אמרה! דתנן בשבת קל א:

ועוד אמר רבי אליעזר: כורתים עצים [בשבת] לעשות פחמין לעשות כלי ברזל [כדי למול בו את התינוק, ומשום דכשם שהמילה עצמה דוחה את השבת, כך מכשיריה דוחין את השבת, ואף אם מכשירים אלו היו יכולים להיעשות מערב שבת]; ורבי עקיבא חולק, כי: כלל אמר רבי עקיבא:

"כל מלאכה שאפשר לו לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת, שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (15)

בין מלאכה שהיא עצמה מן המצוה, בין אם היא מכשירי מצוה, אם יכול לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, ואם אינה יכולה להיעשות אלא בשבת, הרי היא דוחה את השבת.

16. ראה לשון רש"י בשבת קלא א על המבואר שם דמכשירי העומר דוחים את השבת, שכתב: מכשיריה: דהיינו קצירה, טחינה והרקדה שלה דוחין את השבת, כדאמרינן במנחות "בחריש ובקציר תשבות" מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קצירת העומר שהיא מצוה; ומבואר מדבריו, שהלימוד אינו דוקא על קצירה, שהיא מצוה — לפי דעת האחרונים — משום שנאמר "וקצרתם את קצירה", אלא הלימוד הוא על כל מכשירי מצות העומר שצריך לעשותם דוקא בלילה, שהם דוחים את השבת.

17. א. בגמרא במכות ח ב, מתבאר, למה לא תיחשב גם חרישה בשביל העומר כחרישת

קצורה, וצריך לקצור ביום, ומזה שמענו ד"נקצר ביום, כשר";

וגם רבינו גרשום כתב על דברי רבי שמעון בן אלעזר: כלומר, מוטב שיביא בטומאה משיקצור אחר ביום; ומזה היה משמע, שעד כאן לא נחלקו אלא ביום טז, אבל קודם לו לכולי עלמא כשר; אלא שמהמשך הסוגיא הרי מוכח בהדיא שאף קודם ליום טז פסל רבי אלעזר ברבי שמעון, וכפי שיבואר בהמשך הסוגיא בהערות בשם ה"קרון אורה"; ולפי זה לשון רבינו גרשום צ"ע.

14. כלומר, לכן סובר היה רבי עקיבא, משום שבנו ותלמידו של אביו היה, ואביו תלמידו של רבי עקיבא; כן נראה לכאורה, וראה עוד בהמשך הענין בפרט זה.

15. מן הסוגיא כאן נראה, דהכי פירושו: כל מלאכה במצוה שביסודה דוחה את השבת,

כרבי עקיבא, מוכרח הוא ממה שהשמיענו הכתוב שקציר העומר דוחה את השבת, שאין העומר כשר אם נקצר שלא כמצותו בליל טז, שהרי:

אלא מדרחי קצירת העומר את השבת, שמע מינה: מלאכה שאי אפשר לעשותה מערב שבת היא, כי עומר הנקצר שלא כמצותו, פסול. (20)

סבורה היתה הגמרא — לפי מה שנתבאר בטעמו של רבי אלעזר ברבי שמעון החולק על רבי בדין עומר שנקצר שלא כמצותו — שאף רבי מודה לו בדין קצירה שהיא דוחה את השבת; אלא שרק לרבי אלעזר בנו של רבי שמעון יש מזה ראייה שהעומר פסול, כיון שהוא בנו ותלמידו של אביו הוא, ואביו

ואי סלקא דעתך, נקצר שלא כמצותו, כשר, אמאי דחי קצירת העומר את השבת, נקצריה מערב שבת, (18) שהרי אף אם יקצרנו שלא כמצותו יהיה כשר העומר, והרי זה בכלל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת שאינה דוחה את השבת! (19)

מקום יש לומר דמצות קצירתו בלילה נתבטל, וכשנקצר ביום פסול הקצירה וביטל המצוה, ולהכי דוחה שבת?! ביאור דבריו: איך מוכח ממה שקצירת העומר דוחה את השבת, שהעומר אינו כשר אלא אם נקצר בליל טז בניסן, והרי כיון שמכל מקום מצות קצירה היא בליל טז בניסן, ומצוה זו אי אפשר לעשותה בערב שבת שזמנה הוא בליל טז דוקא, אם כן שפיר דוחה היא את השבת.

ומזה הוכיח כפירושו ש"נקצר ביום כשר" היינו דמצות קצירה נמי עביד, ואינו דוחה את השבת; וכוונתו לומר, שמחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון לענין אם אומרים לו "הבא מנחה אחרת", אינה תלויה בפסול העומר שיביאו, אלא אפילו אם העומר יהיה כשר, מכל מקום כיון שמצות קצירה לא נתקיימה, אין אומרים לו "הבא אחרת" שהרי תיבטל מצות הקצירה, אלא יביאנה בטומאה כעיקר הדין שהעומר דוחה את הטומאה.

ואם כן ניחא דברי הגמרא, שהרי כיון שקצירת העומר דוחה את השבת, בהכרח שמצות הקצירה אינה יכולה להתקיים אלא בליל טז בניסן, ואם כן מוכרח כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון שאין אומרים לו "הבא מנחה אחרת".

מצוה. ב. העירו התוספות, בפרט זה אינו סובר כרבי עקיבא רבו של אביו, שהרי רבי עקיבא חולק, ומפרש את הפסוק לענין שביעית ולא לענין שבת, כמבואר במכות ח ב.

18. כתב ב"קרן אורה" בד"ה גמרא מנין, ד"ערב שבת" לאו דוקא, דהא יום טוב הוא, ואסור לעשות מכשירים גם ביום טוב שלפני שבת, כדתנן לקמן בפרק שתי הלחם.

19. התוספות הוסיפו ביאור: ואף על גב דלכתחילה מצותו בלילה, כיון דדיעבד כשר לא הוי דומיא דתמיד דכתיב ביה "במועדו" לומר דדחי שבת, ומסתברא דדומיא דתמיד בעינן; וראה מה שכתב על דבריהם ב"שפת אמת".

20. א. טעמו של רבי החולק, מתבאר בהמשך הסוגיא, שאם כי אף הוא כרבי עקיבא סבירא ליה לענין מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, מכל מקום חולק הוא על רבי ישמעאל הסובר שקצירת העומר דוחה את השבת.

ב. הקשה ב"שפת אמת": מאי מקשה הגמרא, והרי נהי דנקצר ביום כשר לעומר, מכל

כמצותו פסול הוא, כשם שאמר רבי אלעזר
ברבי שמעון! ?

ומשנינן: לא נחלק רבי על רבי שמעון, אלא
סבר לה רבי כאידך דרבי שמעון [כמימרא
אחרת] של רבי שמעון —

כלומר, ממימרא אחרת של רבי שמעון למד
רבי להבין, שכללו של רבי עקיבא אינו שייך
לענין קצירת העומר, ודוחה היא את השבת
אף שהעומר שלא נקצר כמצותו כשר, ואין
זה בכלל מלאכה שאפשר לעשותה מערב
שבת שאינה דוחה את השבת —

**דתניא: אמר רבי שמעון: בוא וראה, כמה
חביבה מצוה בשעתה** [כמה צריכים אנו
לחבבה בשעתה] —

שהרי הקטר חלבים ואברים של מוספי
ותמידי השבת כשרים כל הלילה של מוצאי
שבת, ומכל מקום לא היה ממתין להן בשבת
עד שתחשך, אלא מקטירן מבעוד יום, וזאת
כדי למהר לקיים מצוה בשעתה —

הרי למדנו, שאם כי הקטר חלבים ואברים

הלוא כשיטת רבי עקיבא רבו הוא סובר, (21)
וממילא מוכרח שהעומר הנקצר שלא
כמצותו, פסול; אבל רבי אינו חושש לדעתו
של רבי עקיבא וחלוק הוא עליו, ושוב
ממילא אין ראייה שהעומר הנקצר שלא
כמצותו פסול; ולפיכך מקשה הגמרא:

וכי רבי לאו תלמידיה דרבי שמעון הוא [וכי
רבי אינו תלמידו של רבי שמעון], כמו רבי
אלעזר בנו של רבי שמעון; (22) עד שאתה
אומר: חלוק רבי על רבי שמעון הסובר כרבו
רבי עקיבא! ?

**והתניא: אמר רבי: כשהיינו למדין תורה
אצל רבי שמעון בתקוע** [שם מקום], היינו
מעלין לו בשבת שמן לסוך ואלונטית
להסתפג, באופן המותר לרבי שמעון,
דהיינו: **מחצר לגג, ומנג [לקרפף] [לקרפף]**,
וסוג חצר הוא, [ומקרפף לקרפף אחר, (23)
עד שאנו מגיעין למעיין שאנו רוחצין בו
—

הרי מבואר שלמד רבי תורה אצל רבי
שמעון; ואם כן אי אפשר שיחלוק רבי עליו,
ומוכרח היה לו לומר שהעומר הנקצר שלא

את השבת ולא חשיב מלאכה שאפשר לעשותה
מערב שבת, מוכרח שהוא פוסל אפילו אם נקצר
קודם שבת.

21. וכדאמרינן לעיל: רבי אלעזר ברבי שמעון
בשיטת רבי עקיבא רבו של אביו, אמרה.

22. כן נראה לפרש את לשון הגמרא, שלא
אמרה: והרי רבי תלמידיה דרבי שמעון הוא.

23. כלומר: רשויות של אנשים שונים הם,
שלדעת חכמים יש גם בסוג רשויות אלו איסור

ורבינו גרשום כתב שכל עומר שנקצר שלא
כמצותו, פסול, כלומר, מוטב שיביא בטומאה
משיקצור אחר ביום, וראה בזה בכתבים
המיוחסים לגרי"ז.

ג. כתב בקרן אורה בהמשך דבריו שבד"ה
גמרא מנין, דלכאורה היה נראה לומר דרבי
שמעון בן אלעזר שפסל עומר שלא כמצותו לא
נחלק אלא אם נקצר ביום טז, אבל קודם טז יש
לומר שמודה הוא שכשר, וכפי שנתבאר — לפי
שיטתו — שזה הוא עיקר הנידון בגמרא כאן;
אבל ממה שלמד את דבריו ממה שקצירה דוחה

שבת היא, ואין נידון קצירה בשבת דומה דומה לראיה מהקטר חלבים, כי:

שאני התם — גבי הקטר חלבים ואברים שהם דוחים את השבת על אף שאפשר לעשותם במוצאי שבת — שהרי כבר דחתה שחיטה של קרבנות אלו את השבת, וכיון שכבר ניתנה השבת לידחות בקרבן זה אצל שחיטה, ניתנה השבת נמי שתידחה לאחר השחיטה אצל הקטר חלבים, ואף שאפשר לעשותם במוצאי שבת; תאמר בקצירה, שעדיין בשעת קצירה לא דחה הקרבת העומר את השבת, שההקרבה אינה אלא לאחריה. (1)

ואם כן לרבי הכי נמי, אין להביא ראיה מהקטר חלבים לקצירת העומר, כיון דשאני התם שכבר דחתה שחיטה את השבת! (2)

אלא מכח קושיא זו מפרשת הגמרא את דעת רבי, שמטעם אחר הוא חולק על ראייתו של רבי אלעזר ברבי שמעון; שהרי כל ראייתו של רבי אלעזר ברבי שמעון היא משום שלדעתו קצירת עומר דוחה את השבת כרבי ישמעאל, ואם כן ממילא מוכרח שהעומר

אפשר שלא לעשותו בשבת אלא במוצאי שבת, מכל מקום דוחה הוא את השבת; ובהכרח שאין זה סותר את כללו של רבי עקיבא, ומשום שלא אמר רבי עקיבא כלל זה, אלא בדבר שזמנו אינו קבוע וכגון מכשירי מילה; אבל דבר שזמנו קבוע ודוחה הוא את השבת, הרי הוא דוחה אף אם אפשר שלא לעשות את המלאכה בשבת — (24)

ולכן סובר רבי, שהוא הדין בקצירת העומר, אף שחשובה היא כמלאכה שאפשר לעשותה בערב שבת, מכל מקום כיון שקבעה התורה את זמן הקצירה בזמן קבוע, הרי היא דוחה את השבת.

עב-ב ומקשינן עלה: וכי רבי אלעזר ברבי שמעון לא שמייע ליה מה שאמר אביו רבי שמעון גבי הקטר וחלבים! והרי ודאי שמייע ליה —

אלא בהכרח, שמכל מקום סובר רבי אלעזר ברבי שמעון: אם העומר שלא נקצר כמצותו כשר, אינו בדין שתדחה קצירתו את השבת, משום שמלאכה הראויה לעשותה מערב

רש"י, וכדברי רבינו גרשום.

2. א. ב"בית הלוי" חלק א סימן לח, הביא מברייתא המובאת בפסחים סט א, שנחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא בסברא זו, שרבי אליעזר למד מהקטר חלבים [ראה שם בתוספות] לחתיכת יבלת הפסח בשבת, ומשום שקל וחומר הוא מהקטר חלבים שהם דוחים לאחר עשיית המצוה, כל שכן חתיכת יבלת שהיא קודם המצוה, ורבי עקיבא אמר לו בהיפוך, דאדרבה הקטר חלבים שכבר דחתה שחיטה את השבת עדיף מחתיכת יבלת שעדיין לא דחתה שחיטה

משום "עירובי חצרות", ואילו לרבי שמעון אין בזה איסור; וכמבואר כל זה בעירובין פט א במשנה שם.

24. נתבאר על פי רש"י, ראה שם; וראה מה שנתבאר בהערה בעמוד ב על דברי "בית הלוי" המובאים שם.

1. בפירוש רבינו גרשום מבואר שטעם מחודש הוא, ולא משום שחביבה מצוה בשעתה; וברש"י לפי הגירסא שלפנינו מתבאר שטעם אחד הוא, אך ב"שיטה מקובצת" הגיה בדברי